

ABOUT MUKHTOR AVEZOV'S WORK "ABAY YOLI"

Nurullayeva Jazira

Navoi State Pedagogical Institute, Faculty of Russian and Kazakh
Philology, Kazakh language and literature, 3rd year student

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14007170>

ARTICLE INFO

Received: 24th October 2024

Accepted: 28th October 2024

Online: 29th October 2024

KEYWORDS

*Mukhtar Avezov, play, epic
novel,
story, prose.*

ABSTRACT

In this article, Mukhtar Avezov's work "The Way of Abay" gives such a high assessment of the creator's identity and importance in the history of the Kazakh people. Mukhtar Avezov, who introduced Kazakh literature to the world with his many bright and artistically perfect stories and plays, translations of Russian and European classics, is thought about the uniqueness of Mukhtar Avezov as a creator in the breadth of his imagination, the extraordinary brilliance of his talent, and his divine ability.

MUXTOR AVEZOVNING "ABAY YO'LI" ASARI HAQIDA

Nurullayeva Jazira

Navoiy Davlat Pedagogika Instituti Rus va qozoq filologiyasi fakulteti Qozoq tili va adabiyoti
yo'nalishi 3 kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14007170>

ARTICLE INFO

Received: 24th October 2024

Accepted: 28th October 2024

Online: 29th October 2024

KEYWORDS

*Muxtor Avezov, pyesa, roman-
epopeya, hikoya, nasriy.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada, Muxtor Avezovning "Abay yo'li" asari ijodkorning qozoq xalqi tarixidagi o'mi va ahamiyatiga bu qadar yuksak baho berayotgan, qozoq milliy nasrini aynan mana shu inson yuqori pog'onaga ko'targan va dastlabki yirik roman-epopeyani yaratgan, shuningdek u ko'plab yorqin va badiiy mukammal hikoya va pyesalari, rus va Ovrupa mumtoz adabiyotidan qilgan tarjimalari bilan qozoq adabiyotini dunyoga tanitgan Muxtor Avezovning ijodkor sifatidagi o'ziga xosligi uy-xayollarining kengligi, iste'dodining g'oyatda serqirraligi va ilohiy qobiliyatida haqida fikr yuritiladi.

Muxtor Avezovning "Abay yo'li" romani o'zbek adabiyotida muhim asar hisoblanadi. U Abay Kunanbayev, mo'jizaviy shoir va mutafakkir, hayoti va ijodini o'rganishga bag'ishlangan. Roman 1953-1960 yillarda o'zbek tiliga tarjima qilingan va Avezov ushbu asarda Abay va uning ijodiga o'ziga xos yondashuvni namoyish etgan. Asar, shuningdek, Avezov tomonidan Abay hayoti, shaxsiyati va uning adabiyotga ta'siri haqida chuqur tahlil qilishni taklif etadi.

Muxtor Avezov (1897–1961) - atoqli qozoq yozuvchisi, dramaturg va adabiyotshunosi, qozoq nasrining asoschilaridan biri. U qozoq xalqi hayotining madaniy, ijtimoiy va tarixiy jihatlarini o'rganuvchi asarlari bilan mashhur. Muxtor Avezov haqida asosiy faktlar:

Dastlabki yillar: Avezov Olmaota viloyatida tug'ilgan va viloyat maktabida, keyinroq esa universitetda ta'lim olgan.

Adabiy faoliyati: Uning eng mashhur asari – buyuk qozoq shoiri Abay Kunanboyev hayoti va ijodiga bag'ishlangan "Abay uli" ("Abay yo'li") romanidir. Avezov, shuningdek, qozoq madaniyatining turli jabhalariga bag'ishlangan ko'plab hikoyalar, pyesalar va maqolalar yozgan.

Ijodiy mavzular: Avezov o'z asarlarida milliy o'ziga xoslik, ijtimoiy adolat, qozoq xalqining ta'lim va taraqqiyoti kabi muhim mavzularni ko'taradi.

Ilmiy va ijtimoiy faoliyati: Muxtor Avezov adabiy faoliyatdan tashqari Qozog'istonning madaniy-ma'rifiy hayotida ham faol ishtirok etib, qozoq tili va adabiyoti rivojiga hissa qo'shgan.

"Abay yo'li" – Muxtor Avezovning eng mashhur asarlaridan biri bo'lib, Qozoq adabiyotida muhim o'rin tutadi. Ushbu epopeya to'rt kitobdan iborat va Qozoq xalqining eng sevimli shoir va mutafakkiri Abay Kunanbayevning hayoti va faoliyatini yoritadi. Avezov ushbu asar orqali nafaqat Abayning hayoti va ijodini, balki Qozoq xalqining XIX-asrdagi turmush tarzi, urf-odatlarini va ijtimoiy munosabatlarini ham tasvirlaydi. Asar Abayning bolancha yillari, yoshligi, o'qish davri, shoirlik va mutafakkirlik yillari, uning ichki va tashqi kurashlari haqida hikoya qiladi. Ijodkorlik: Avezovning ijodkorligi "Abay yo'li" orqali namoyon bo'ladi, u voqealarni jonli va ta'sirchan tarzda tasvirlaydi, personajlar esa chuqur va ko'p qirrali. Ushbu epopeya, tarixiy faktlar va xalq og'zaki ijodiyotini sintez qilgan holda, nafaqat badiiy qiymatga ega, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Muxtor Avezovning "Abay yo'li" qozoq adabiyotining mumtoz asari bo'lib, ko'plab kitobxonlar qalbidan joy olgan. Qozog'istonning go'zal qishlog'i fonida tasvirlangan roman o'zining asl qiyofasini va hayotdagi maqsadini kashf qilish uchun izlanishga kirishgan Abay ismli yosh qahramonning sayohati haqida hikoya qiladi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida romanda o'rganilgan mavzularni ham o'ylantiruvchi, ham bir-biriga bog'lab qo'yadigan mavzular deb topdim, bu meni o'z intilish va istaklarim haqida fikr yuritishga undadi. Romanning asosiy mavzularidan biri o'z-o'zini kashf qilish va o'z-o'zini anglashning ahamiyati. Abayning sayohati nafaqat jismoniy, balki ruhiy va hissiy sayohatdir. Turli personajlar va tajribalar bilan uchrashish orqali u kamtarlik, rahm-shafqat va qat'iyatlilik haqida qimmatli saboqlarni oladi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida men ham o'smirlik davridagi murakkabliklarni kezib, o'z shaxsiyatimni va hayotdagi maqsadimni ochishga intilar ekanman, Abayning kurashlari va g'alabalari ilhomlantiruvchi va o'zaro bog'liq deb topdim.

Romandagi yana bir muhim mavzu - do'stlik va jamoaning kuchi. Abay o'z sayohati davomida yo'lda uchragan insonlar bilan chuqur va mazmunli aloqalar o'rnatadi, do'stlik va qo'llab-quvvatlash qadrini o'rganadi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida men kuchli qo'llab-quvvatlash tizimiga ega bo'lish muhimligini va ijobiy munosabatlar inson hayotiga ta'sir qilishi mumkinligini tushunaman. Romandagi do'stlik timsoli hamdardlik, hamkorlik va hamjihatlikning hayotimizdagi ahamiyatini eslatib turadi. Romanda madaniy o'ziga xoslik va

meros tushunchalari ham o'rganiladi. Abay Qozoqistonning turli hududlari bo'ylab sayohat qilar ekan, u mamlakatning rang-barang madaniy manzarasini belgilab beruvchi an'analar, urf-odatlar va e'tiqodlarning boy gobelenlari bilan tanishadi. Abay turli etnik guruhlar va jamoalar bilan muloqotda bo'lib, o'z merosini chuqurroq qadrlaydi va madaniy xilma-xillikni saqlash va nishonlash muhimligini yanada chuqurroq tushunadi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida men o'z madaniy ildizlarimni qabul qilish va hurmat qilish, shuningdek, boshqalarning madaniyatini hurmat qilish va o'rganish muhimligini eslayman.

Romanning eng jozibali jihatlaridan biri bu qozoq manzarasining yorqin va ta'sirchan tasviridir. Muxtor Avezov nasrida Qozoqistonning tabiiy go'zalligini jonlantiradi, quyosh nuriga botgan vodiylar, baland tog'lar, yam-yashil o'tloqlarning yorqin portretini chizadi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida romanning tasvirlari meni hayratda qoldirdi va Abay o'z sayohatida uchragan hayratlanarli manzaralarni ko'rib qoldim. Roman ta'riflari nafaqat o'quvchini sahnaga singdirishga xizmat qiladi, balki insoniyat va tabiat o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni ham ta'kidlaydi. Roman o'z mavzulari va vaziyatidan tashqari, ijtimoiy adolat va tengsizlik masalalarini ham o'rganadi. Abay o'z sayohati davomida qashshoq qishloq aholisidan tortib, huquqdan mahrum bo'lgan ozchiliklargacha bo'lgan chekka va mazlumlarning kurashiga guvoh bo'ladi. Abay bu shaxslar bilan muloqotda bo'lib, jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishda rahm-shafqat, hamdardlik va targ'ibotning kuchini bilib oladi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida romanning ijtimoiy masalalarni o'rganishi meni hayajonga soldi va yanada adolatli va adolatli dunyoga qanday hissa qo'shishim haqida o'ylashga ilhomlantirdi.

Ushbu asar orqali Abayning falsafiy va poetik qarashlarini, xalq uchun qilgan xizmatlarini va Qozoq madaniyatini chuqurroq tushunish mumkin. Avezov "Abay yo'li" orqali qozoq adabiyotining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan va xalqning milliy ongini yuksaltirgan. "Abay uli" (tarjimasi "Abay yo'li") romani qozoq yozuvchisi Muxtor Avezov tomonidan yozilgan. Buyuk qozoq shoiri va mutafakkiri Abay Kunanboyev hayoti va ijodiga bag'ishlangan bu asar qozoq adabiyotiga qo'shilgan muhim hissadir.

Romanning asosiy xususiyatlari:

Tarixiy mazmun: Romanda Abay hayoti, uning falsafiy qarashlari, ijtimoiy-siyosiy bosim sharoitida qozoq madaniyati va maorifini rivojlantirish yo'lidagi kurash tasvirlangan.

G'oya va syujet: Avezov nafaqat biografik faktlarni, balki Abayning ichki dunyosini, boshqalar bilan munosabatlarini, shuningdek, qozoq o'zligini shakllantirishdagi rolini ham o'rganadi.

Uslub va til: Asar yuksak adabiy uslub va personajlarni chuqur o'rganish bilan ajralib turadi, bu esa o'quvchiga Abay hayotining madaniy va ma'naviy mazmunini yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Roman qozoq adabiyotining klassikasi sanaladi va yozuvchi va kitobxonlarning keyingi avlodlariga ta'sir qilishda davom etmoqda. Muxtor Avezov qozoq adabiyoti tarixida salmoqli shaxs bo'lib qolmoqda va uning asarlari hozir ham o'qilib, o'rganilmoqda. Romanda sevgi va yo'qotish kabi universal mavzular ham yoritilgan. Abay o'z yo'lidagi qiyinchiliklarni yengib o'tar ekan, insoniy his-tuyg'ular va munosabatlarning murakkabligini anglab yetib, muhabbatni ham, yurak iltirobini ham boshdan kechiradi. Abay o'z boshidan kechirganlari

orqali sevgining o'zgartiruvchi kuchi va yo'qotishning mustahkam tabiati haqida qimmatli saboqlar oladi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida men Abayning hissiyotli sayohatini ham ta'sirchan, ham bir-biriga bog'lab qo'yishi, sevgining yuksak va past tomonlarini, inson ruhining mustahkamligini eslatib turdi. Romanning yana bir e'tiborga molik jihati – ma'naviyat va e'tiqodni o'rganishdir. Abay o'z yo'lida turli diniy va ma'naviyat arboblari bilan uchrashar ekan, u e'tiqod, shubha, borliq tabiati haqidagi savollar bilan kurashadi. Abay o'z suhbatlari va kechinmalari orqali o'z e'tiqodini, uning shaxsini shakllantirishda ma'naviyat o'rni qanday ekanligini chuqurroq anglaydi. O'rta maktab o'quvchisi sifatida Abayning ma'naviy sayohati ham ma'rifatli, ham o'ylantirar ekan, o'z e'tiqod va qadriyatlarim haqida fikr yuritishga undadi. Shuningdek, romanda qiyinchiliklarga chidamlilik va qat'iyat muhimligi ta'kidlangan. Abay o'z yo'lida duch kelgan qiyinchilik va to'siqlarga qaramay, u o'z taqdirini ro'yobga chiqarish, o'zining haqiqiy yo'lini kashf etish niyatida sobit bo'ladi.

References:

1. Muxtor Avezov. "Abay" romani. T. 1959
2. Xamrayev F. Mutanosiblik.T., 2000
3. Muxtor Avezov. Obay haqidagi romanlarim ustida olib borgan ishlarim. "Sharq yulduzi" jurnali. 1960 yil.
4. www.ziyonet.uz ARXI ARXIV.UZ
5. www.pedagog.uz